

16 במרץ 2026

- דחוף -

לכבוד:

רא"ל אייל זמיר, הרמטכ"ל	עו"ד גלי בהרב-מיארה, היועמ"ש
אלוף אבי בלוט, מפקד פיקוד מרכז	עו"ד עמית איסמן, פרקליט המדינה
אלוף רסאן עליאן, מתפ"ש	רנ"צ דניאל לוי, מפכ"ל משטרת ישראל
תא"ל הישאם אברהים, ראש המנהא"י	ניצב משה פינצ'י, מפקד מחוז ש"י
אל"מ קובי מרקוס, יועמ"ש איו"ש	תת ניצב תמר ליברטי, יועמ"ש המשטרה
אלוף איתי אופיר, הפרקליט הצבאי הראשי	מר ישראל כץ, שר הביטחון
אל"מ גלעד שריקי, מח"ט הבקעה	מר בצלאל סמוטריץ', שר האוצר
	ושר במשרד הביטחון

שלום רב,

הנדון: הגנה על תושבי הקהילות הפלסטיניות בצפון הבקעה; אל חמה; פארסייה; עין אל

חילוה; סמרה; חלת מכחול; אל חדידיה; אל מכסר; חומסה

סימוכין: פנייתנו מיום 27.2.2025 בעניין גירוש קהילת סמרה – צפון; פנייתנו מיום 31.3.2025 בעניין חשש לגירוש קהילת עין אל חילוה; פנייה דחופה בעניין תקיפה חמורה באזור חמאם אל מליח' מיום 12.3.2025 ומיום 19.3.2025; פניות מהימים 4.2.2026, 8.2.2026, 26.2.2026 בעניין חשש קהילת סמרה (דרום); פנייתנו מיום 23.2.2026 בעניין קהילת אל חדידיה; פנייתנו מיום 8.2.2026 בדרישה להגנה על קהילת פארסייה; פניות מהימים 19.3.2025; 23.4.2025; 18.5.2025; 24.8.2025; 18.11.2025 בעניין מניעת גישה למים; פנייה בעניין הקמת גדרות לא חוקיות סביב הקהילות מיום 20.1.2026; פנייה מיום 13.3.2026 בעניין אלימות קיצונית כלפי תושבי בקעת הירדן הפלסטינים.

אנו פונים אליכם **בדחיפות** בשם תושבי הקהילות שבנדון, בשם פעילי בקעת הירדן ובשם האגודה לזכויות האזרח בישראל, בדרישה **לעצור את מהלך הטיהור האתני בצפון בקעת הירדן, למנוע את גירושן של קהילות הרועים הפלסטיניות האחרונות המתקיימות בצפון בקעת הירדן (להלן: קהילות הרועים)**, להקנות להן הגנה מפני אלימות קיצונית והתנכלות כלפיהן, ולאפשר להן לקיים את אורח חייהן, לרבות קיום מרעה.

המדיניות המשתקפת מהאירועים והתיעוד שהובא בפניותינו שבסימוכין מנוגדת לחלוטין לחובותיו הבסיסיות ביותר של המפקד הצבאי מכוח הדין הבינלאומי ההומניטרי, מכוח דיני זכויות האדם המהווים מסגרת נורמטיבית משלימה, וכן מכוח המשפט המינהלי הישראלי. כפי ששברנו והתרענו, מהלכי הגירוש מצויים בעיצומם ובמגמת הסלמה ברורה. חרב הגירוש מונפת מעל ראשי הקהילות

האחרונות שנתרו באזור. כאמור בפניות שבסימוכין, אירועי ההתנכלות והאלימות הפכו זה מכבר למשנה סדורה. בשבוע האחרון הותקפו הקהילות בפרעות אלימות ורכושן נפגע מדי יום ביומו. מכאן דרישתנו לכך שתפעילו את הסמכויות שבידיכם לאלתר על מנת למנוע עקירה בכפייה של קהילות נוספות, ולאפשר את שובן של קהילות שנעקרו בכפייה זה מכבר בשל המדיניות.

מפה עדכנית של הקהילות והמאחזים באזור מושא פנייתנו מצ"ב **ומסומנת א'.**

תיאור ותיעוד של עיקרי אירועי ההתנכלות לקהילות במהלך החודשים נובמבר 2025 - מרץ 2026 מצ"ב **ומסומן ב'.**

1. באזורים הכפריים והחקלאיים בצפון מזרח הגדה – צפון בקעת הירדן מתקיימות מזה זמן רב קהילות רועים, המסתמכות על גידול צאן ובקר ועל מרעה כאורח חיים ומקור הפרנסה היחיד לקיומן. הקהילות לא התיישבו במקום זה מקרוב, ואף לא בעשורים האחרונים – חלקן מקיימות את אורח חייהן באזור מזה מאה שנים ויותר. חלק מהקהילות מצויות באזור מתקופת השלטון הירדני. הקהילות מקיימות אורח חיים ותרבות ייחודיים, נסמכות זו על זו לצורך הישרדותן, ומקיימות קשרי משפחה.

2. מאז נתון האזור תחת תפיסה לוחמתית, צעדיהם של התושבים המוגנים הוצרו באופן משמעותי, בין היתר בשל הקמת שורה של התנחלויות ישראליות גדולות; הקצאת שטחי חקלאות נרחבים להן (ורק להן) על ידי הרשויות; ובשל הכרזה על שטחי אש ושמורות טבע התופסים אחוז גבוה מהשטחים הפתוחים שבעבר שימשו למרעה.

3. בעשור וחצי האחרונים נוספו להתנחלויות הישראליות הרבות באזור מאחזים וחוות בלתי חוקיים ובלתי מוסדרים, המונהגים לרוב בידי גורמים קיצוניים. לעתים קרובות המאחזים מוקמים בתיאום עם הצבא, לרוב על אדמות מדינה (עובדה, שכידוע, לא הופכת את הקמתם לחוקית), מתוקצבים לענפה, זוכים להקצאות שטחי מרעה נרחבים, ובנוסף מוקצים להם "אמצעים ביטחוניים" דוגמת טרקטורונים, כלי נשק ורחפנים. כל אלה מסייעים להם במטרתם ה**מוצהרת**: טיהור אתני של שטח נרחב ככל הניתן. תושבי המאחזים וגורמים מטעם ההתנחלויות והמועצות האזוריות פועלים בשיתוף פעולה הדוק עם גורמי הביטחון ומשמשים "סוכני אכיפה" מטעם עצמם, בין אם נמסרת לידיהם סמכות רשמית ובין אם לאו.

4. הקמת המאחזים והחווה במארג צפוף מונעת מהקהילות המקומיות חופש תנועה וגישה למקורות מים ולאדמות מרעה ויוצרת דחיקה מכוונת של הקהילות מאדמתן ומהאזור בכלל באמצעות מניעת מכוונת של פרנסה. כיום מדובר בלא פחות מכעשרים וחמישה מאחזים, ביניהם מאחזים המהווים "שלוחה" של התנחלויות קיימות, חוות משכיות, חוות בקעות של נ"ש, חוות "טנא ירוק" הסמוכה לרותם. בנוסף הוקמו חוות על ראשי גבעות ובסמוך לקהילות הפלסטיניות הקיימות: חוות "שירת העשבים", מאחז נוף גלעד – הידוע גם בתור החווה של א"כ, חוות "ארץ שמש", חוות הבקר של ע"ל, חוות גושן ועוד. בשנת 2025 נוספו שני מאחזים אלימים במיוחד בסמוך למחסום תייסיר: מאחז "צבי העופרים" הצמוד לבסיס הצבאי במחסום ומאחז תבץ, הצמוד לבסיס הצבאי תבץ. אף למאחזים אלה נוספו שלוחות. בסמוך לקהילות אל חדידייה וסמרה נוסדו מאחזים חדשים בחצי השנה האחרונה.

5. בחודשים האחרונים גבר באופן משמעותי קצב גירוש הקהילות, וכך גם תדירותם ועוצמתם של אירועי האלימות במרחב מושא פנייתנו. חמש קהילות נעקרו בכפייה ממקום מגוריהן במהלכם

עקב אירועים אלימים, פגיעה ברכוש, הריסת בתים והקמת מאחזים בצמוד למתחמי מגוריהן: אל בורג' (הקהילה כולה), אל מיטייה (הקהילה כולה), חומסה (הקהילה כולה) חדידייה (כמחצית הקהילה); סמרה (משפחה אחת), חמאם אל מליח' (הקהילה כולה). יתר הקהילות נאחזות במקומן על אף הקושי האדיר, תלויות על בלימה.

6. הקהילות שנותרות באזור נאחזות בקושי במקומן, לנוכח האלימות וההתעמרות הבלתי פוסקת. אף על פי שעשרות אירועי גירוש ממרעה, פלישה, אלימות, ופגיעה ברכוש מתועדים מדי שבוע, ומידע על אירועים אלה מועבר במישרין בזמן אמת לצבא ולמשטרת ישראל – דבר אינו נעשה כדי לבלום את גל האלימות והגירוש, ההיפך הוא הנכון. מדיניותכם תומכת בהקמת מאחזים, בהקצאת שטחים לתושבי המאחזים באופן בלעדי ובמניעת חופש תנועה מהתושבים המוגנים. במקרים רבים מדי, חיילים עומדים מנגד במהלך פעולות אלימות ואף מתעמרים בקרבנותיהם (ראו נספח א' לפנייה זו).

7. החוות והמאחזים פועלים בשיתוף עם הממסד הצבאי והממשלתי הישראלי ללא לאות ובאמצעים שונים כדי להניע את עקירתן הכפויה של אותן קהילות מקומיות-ילידיות, ולאחר השלמת העקירה תופסים את מקומם של התושבים הפלסטינים, ומשתלטים על רכושם ואדמותיהם. מאחזים ושלוחות נוספות הוקמו לאחרונה אד-הוק, **על מנת לגרש קהילה מסוימת באמצעות הפעלת טרור מתמשך**, ולאחר עזיבת אותה קהילה, משהושגה מטרתם – פורקו. ראו בין פניותינו האחרונות אליכם בעניינים אלה שבסימוכין.

8. בשיטה זו של הקמת מאחזים אלימים בצמוד לבתי תושבים מוגנים נעשה שימוש על מנת להביא לגירושן דה-פקטו של קהילות רבות קודמות, לרבות קהילות ראס עין אל עוגיה, מוערג'את מזרח, מעייר א-דיר, ח'רבת זנותא ורבות נוספות. קהילות נוספות במרחב צפון בקעת הירדן סובלות מהתנכלות ועומדות על סף גירוש גם כיום, בשל התנהלות זוהה: השתלטות על אדמות מרעה, אלימות, איומים וערעור תחושת הביטחון, רדיפה באמצעות המשטרה והצבא, פגיעה ברכוש, ולבסוף פלישות בלתי פוסקות הכופות על התושבים לנטוש את בתיהם.

9. מאז אוקטובר 2023 לפחות 75 קהילות פלסטיניות ברחבי הגדה נעקרו בכפייה בעקבות הקמתם של מאחזים אלימים בסמוך להן ונקיטת מדיניות שיטתית לדחיקתן. מספרים אלה מאמירים בקצב גובר כיום בחסות סבבי הלחימה (ראו דוח יש דין ורופאים לזכויות אדם: [קהילות עקורות](#), [אנשים נשכחים](#), העברה בכפייה של פלסטינים בגדה המערבית על ידי ישראל, מרץ 2025; בצלם, [קהילות בסכנת גירוש](#), 17 במרץ 2024).

10. בין 1 בינואר 2023 ל-1 בינואר 2026 תיעד משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים את עקירתם של למעלה מ-4,000 תושבים מוגנים פלסטינים ברחבי הגדה המערבית כתוצאה מאלימות מתנחלים והגבלות גישה הולכות וגוברות (West Bank Monthly Snapshot – Casualties, Property Damage and displacement, OCHA, 21.1.2026).

11. הקהילות בשמן נערכת פנייה זו מצויות אף הן בסכנה אקוטית לעקירה. כמתואר בפנייתנו מיום 13.3.2026, בשבועות האחרונים בלבד שלוש מהקהילות, חומסה, חמרה וחמאם אל מליח' נאלצו להחל לארוז את חפציהן ולעזוב.

12. כפיית הגירוש מורכבת משורה של אמצעים. הנהגת המאחזים והנערים הסרים למרותם פועלים באלימות גלויה: פלישה לבתי התושבים המוגנים בימים ובלילות, תקיפת התושבים, פגיעה

ברכושם, איומים והשפלה שלהם ושל בני משפחותיהם וזריעת פחד, גידור קהילות ואדמות פרטיות באופן פירטי, מניעת חריש וחקלאות. הצבא ויתר הרשויות נוקטים אפליה, רדיפה ואלימות באמצעים שלטוניים, כמו עיכובים ומעצר תושבים באופן יומיומי בעקבות כל מפגש עם מתנחלים, הריסת מבנים בהסתמך על צווים ישנים או ללא מתן אפשרות למיצוי זכות הערר והגישה לערכאות, התנכלות שרירותית של חיילים וגורמים מטעם המועצות האזוריות ("רבש"צים", "כתות כוננות", וכיו"ב), והעדר מענה שיטתי לפניית התושבים המוגנים ואי מיצוי הדין עם פורעים ישראלים. חייהם של התושבים הופכים קשים יותר ויותר, והם אינם מסוגלים לקיים את אורח חייהם החקלאי. הם סובלים מקושי בגישה למים ועלויות גבוהות למזון בעלי חיים.

13. מניעת המרעה מהווה נדבך מרכזי בגירוש הקהילות, הכחדה של אורח חייהן, והחלפתם במתיישבים ישראלים. מרבית הקהילות אינן מצליחות להוציא את עדריהן למרעה באופן סדיר או בכלל, אינן מצליחות לקיים חקלאות באופן סדיר, גם באדמות פרטיות בבעלות פלסטינית. השטחים הפתוחים מתחלקים בין שטחי אש שאליהם אסורה גישה; שטחים שהוקצו למתנחלים או שמתנחלים השתלטו עליהם באופן פירטי (לעתים קרובות אין לדעת, שכן הקצאות אלו מהחטיבה להתיישבות אינן מתפרסמות ברבים), וגם אליהם אסורה לפלסטינים גישה; שמורות טבע שבהן אסור המרעה; ושטחי התנחלויות, מאחזים, חוות ושטחי ביטחון מיוחדים, שאליהם אסורה גישה. אין מקום בו מותר לרועים הפלסטינים לרעות ולנוע.

14. מניעת גישת התושבים הפלסטינים למרעה נעשית גם באמצעות אלימות ופגיעה ביכולת הקהילות לקיים את אורחות חייהן כמתואר לעיל. המקרים האופייניים הם של פלישה למתחם המגורים של הקהילה, פגיעה בפרטיות התושבים ובתחושת הביטחון שלהם באמצעות איומים המלווים באמירות גזעניות, וגרימת נזק לרכוש. צורת התנכלות נוספת כוללת גירוש עדרים משטחי המרעה על ידי מתנחלים, לעיתים תוך הרג או פציעה של צאן או פרות. הגירוש משטחי המרעה עליהן מסתמכות הקהילות נעשה לעיתים בסיוע הצבא, או באמצעות איומים; המתנחלים מצהירים כי שטחים וגבעות מסוימות הם "שלהם" בלי להציג כל אסמכתא לכך.

15. המתנחלים אוסרים על כניסה לאזורים אלה ואוכפים את האיסור שקבעו. כמפורט בפנייתנו שבסימוכין מיום 20.1.2026, באזורים רבים הגדילו המתנחלים עשות, והקימו גדרות, או הציבו עמודים שעליהם מתנופפים דגלי ישראל, כדי לסמן לתושבים הפלסטינים את גבולות תא השטח שבו מותר להם לנוע. כדי להוסיף לאווירת הגירוש והרדיפה, כמעט כל הקהילות הוקפו בדגלי ישראל, ובסימנים ובסמאות לאומניים.

16. אמצעי נוסף, המשמש ליצירת תנאי חיים בלתי אפשריים עבור קהילות הרועים, הוא מניעת גישה סבירה למים (ראו פניותנו שבסימוכין). לצד הסירוב לחבר את הקהילות, המוקפות מכל עבריהן בנקודות קידוח ושאובה של "מקורות", ובדומה למאחזים ולהתנחלויות הפזורים סביב, הצבא עורם קשיים על רכישת מים והובלתם, באמצעות סגירת דרכים, אכיפה דווקנית על נהגי מובילי המים והטלת קנסות בגין נסיעה איטית או בטענה למעבר בשטחי אש, ועוד (ראו פניותנו שבסימוכין מהימים 19.3.2025; 23.4.2025; 18.5.2025; 24.8.2025; 18.11.2025).

17. כאמור, הצבא לוקח חלק פעיל בהתנכלות, ומסלק את הרועים הפלסטינים משטחי מרעה בתואנות שונות, שעה שעל המתנחלים לא מוטלות הגבלות דומות. לעיתים הגירוש משטחי המרעה נעשה ללא הנמקה כלל. במקרים רבים מאוד היתקלויות עם המתנחלים ועם הצבא מסתיימים בעיכוב

משפיל של הרועים הפלסטינים למשך שעות ארוכות, כשהם אזוקים ומכוסי עיניים, בתנאים לא תנאים בניגוד לדין. החשש מעיכוב שרירותי בידי הצבא יוצר כמובן הרתעה מפני יציאה למרעה בכל מיקום שהוא (ראו פנייתנו בעניין שימוש בסמכות העיכוב שלא כדין, מהימים 5.1.2026 ו-27.2.2026). התיעוד המצורף לפנייה זו מלמד כיצד החיילים פועלים באופן חד צדדי בהתאם לדרישות המתנחלים, ואף מבקשים את סיועם בהתנהלות אלימה ופוגענית כלפי התושבים המוגנים.

18. באשר לחלקות חקלאיות פרטיות – גם הגישה אליהן נמנעת, בין באמצעים אלימים, בין באמצעות הקמת גדרות פירטיות סביבן או באופן המונע גישה אליהן, ובין כאשר מתנחלים פועלים כדי לחרוש, לנטוע ולהשתלט בעצמם על הקרקעות. מניעת חריש בקרקעות פרטיות התרחשה פעמים רבות מאז תחילת החורף. בחלק מהמקרים הדבר נעשה באמצעות התערבות אלימה של מתנחלים, אך במרבית המקרים המתנחלים נותנים לצבא לעשות את עיקר העבודה עבורם. הם מזעיקים את הצבא אשר עוצר את החריש, מעכב את החורשים, דורש ניירות טאבו ומפות, וגם כשאלה מוצגים, נוהג גרירת רגליים בבדיקתם. בסופו של יום קורה אחד מאלה: או שהצבא עוצר את החריש בטענה לצורך בתיאום, אשר סותרת את ההנחיות הצבאיות ביחס לעבודות חקלאיות בשטחים פרטיים, או שהחקלאים מורתעים ומסיימים את החריש בעצמם (לעניין הנחיות הצבא ראו: בג"ץ 9593/04 מוראר נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון, פ"ד סא(1) 844 (2006); בג"ץ 5439/09 עבדאלקאדר נ' ועדת העררים הצבאית פסקה 11 לפסק דינה של הנשיאה ביניש (20.3.2012); ראו גם ההנחייה הצבאית הרלוונטית: **דף מידע למפקד – זכות הגישה לקרקעות באיו"ש**).

19. פניות התושבים המוגנים ופעילים ישראלים המנסים לסייע להם למשטרה בעקבות אירועי פשיעה של ישראלים מסתיימות במקרה הטוב בהגעת המשטרה למקום ושחרור המתנחלים התוקפנים בלא כלום, ובמקרה הרע בסירוב להגיע למקום כדי לאסוף ראיות ועדויות. בין אם שוטרים נענים לקריאה ובין שלא, האירועים והתלונות אינם מטופלים כמדיניות מוצהרת. הגם שדבר אינו נחקר, הנפגעים נדרשים להגיע בעצמם לתחנות המשטרה על מנת להתלונן, וזאת חרף חובת המשטרה לחקור ולמצות את הדין ביחס לכל עבירה המגיעה לידיעתה. עוד כידוע לכם, הגשת תלונות על ידי תושבים פלסטינים כרוכה בהתמודדות על הכבדה בירוקרטית וחסמים מבניים משמעותיים (ראו פנייתנו בעניין חסמים להגשת תלונות על ידי פלסטינים מיום 21.4.2025).

20. רשויות נוספות, ובהן המועצה האזורית על אורגניה ורשויות התכנון הכפופות כיום בפועל למינהלת ההתיישבות, מתגייסות לדחוק את התושבים לעזוב, וזאת בין היתר באמצעות הריסת מבנים ואכיפה דוקנית ואכזרית של דיני התכנון והבנייה. השימוש בסמכויות אכיפת הבנייה נעשית באופן חד צדדי ובררני במובהק, בשעה שבנייה "ישראלית" חדשה בעשרות מאחזים, סככות, גדרות ושלוחות מאחזים סביב מתחמי המגורים של הקהילות המקומיות זוכה להתעלמות בוטה (ראו פנייתנו בעניין הקמת גדרות בלתי חוקיות בצפון בקעת הירדן מיום 20.1.2026).

21. יצירת מכשול הפרדה "חוט השני", המוקם בימים אלה בינן לבין ערי המחוז טובס ותייסיר המספקות להן מים ושירותים, צפוי לבודד את קהילות הרועים לחלוטין ולהפוך את הישרדותן בלתי אפשרית, אלא אם ימצאו מבעוד מועד הסדרים שימנעו ניתוקן המוחלט (בעניין הקמת הגדר מתנהל הליך: בג"ץ 69530-01-26 עיריית טובאס נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית).

22. על רקע כל האמור, ובעקבות בקשות חוזרות ונשנות להגנה על הקהילות מפני התנכלות, סיירו מח"ט הבקעה וצוותו בקהילות מכחול, חמאם אל מליח, סמרה ונוספות. התקווה לכך שהסירור

יוביל, סוף כל סוף, לעמידה על הצורך בהגנה ובעמידה בתנאי הדין המחייבים לאפשר לקהילות לשמור על אורחות חייהן התבדתה. עדויות עקביות של תושבים ממספר קהילות העלו, כי לתושבים נאמר כי עתידם אינו באזור זה, כי לא ירחק היום בו בתיהם יהרסו, וכי על רקע בניית הגדר הקרבה, מוצע שיעברו ליישובים שבאזורי A או B, "לטובתם".

23. מכלול ההתנהלות שיטתית שתוארה לעיל מפר במפגיע את הדין ההומניטרי, ועולה כדי ביצוע פשעי מלחמה חמורים ופשעים נגד האנושות. האיסורים המופרים הם בין היתר, האיסור על עקירה כפויה של אוכלוסייה אזרחית בתוך השטח הכבוש ("טרנספר") הקבוע בסעיף 49 לאמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנתם של אזרחים בימי מלחמה, והאיסור על טרנספר ועל רדיפה כפשעים נגד האנושות כמשמעם בסעיפים 7(1)(d) ו-7(1)(h) לאמנת רומא. מכלול המעשים תואם להגדרת פשע ה"טיהור האתני" שהוכר בפסיקת בית הדין הבינלאומי הפלילי (ICC) ובכתיבת מלומדים באשר לדין המינהגי, ככזה המתאר מכלול מעשים אסורים, המבוצעים מתוך מניע מאחד אסור.

24. בהקשר זה, בהלכה הפסוקה של בתי דין בינלאומיים נקבע, כי "העברת כפייה" לצורך יסוד העבירה כוללת גם כפייה שאינה פיזית, למשל באמצעות יציאת תנאי טרור ופחד, או מניעת תנאי קיום חומריים. נפסק, כי בהעדר אפשרות בחירה אמיתית, העקירה היא בלתי חוקית (Case 002, Appeal Judgment, ECCC Supreme Court Chamber, 002/19-09-2007, para. 588).

25. החלטות של וועדות האו"ם וכן פסיקת טריבונלים בינלאומיים ובתי דין לזכויות אדם ברחבי העולם הכירו, כי בנסיבות של שלילת הגנת המדינה מאוכלוסייה מסוימת, ושלילה חוקית או דה-פקטו של זכויותיה לחיים לביטחון וכן זכותה לקניין, המדינה נושאת באחריות לפשעים המבוצעים כלפיה, גם ככל שהפשע עצמו בוצע על ידי אזרחים או גורמים בלתי מדינתיים.

26. כך למשל קבע הטריונל הבי"ל ליוגוסלביה לשעבר, בנוגע לעינויים (כפשע מלחמה), כי "בהתאם למשפט ההומניטרי הבי"ל כפי שהוא כיום, בנוסף לאחריות פלילית אינדיווידואלית, מדינה עשויה לשאת באחריות כתוצאה מכך שאנשי רשות מטעמה מענים או אינם מונעים עינויים או מענישים מענים." (Prosecutor v. Furundzija, Case No. IT-95-17/1-T, ICTY Trial Chamber,) (Judgement of 10 December 1998, para. 42).

27. תקנה 43 לתקנות האג קובעת את המסגרת הכללית לשליטת הכוח הכובש בשטח כבוש, ומהווה כלל-על ליחסים בין השלטון הצבאי לתושב השטח הכבוש. על פי התקנה, חובתו המרכזית של המפקד הצבאי בשטח הכבוש היא להחזיר ולהבטיח את הסדר הציבורי והביטחון באזור ועליו לנקוט בכל האמצעים ברשותו לשם כך (ראו בג"ץ 10356/02 יואב הס נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, פסקה 8 לפסק הדין (2004)). בהתאם לפסיקת בית המשפט העליון, סמכות זו כוללת הן את הבטחת צרכי הביטחון של הכוח הכובש עצמו, והן את הבטחת צרכי האוכלוסייה המקומית הכבושה (בג"ץ 393/82 ג'מעית אסכאן אלמעלמון אלחעאווניה אלמחדודה אלמסאוליה נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה והשומרון, פ"ד לז(4) 785 (1983)). החובה להבטיח את הסדר והחיים הציבוריים חלה על כלל תחומי החיים, כנדרש לצורך קיום סדר חיים תקין באזור, וכוללת כמובן את השמירה על ביטחון תושביו ועל איכות חייהם (ראו, למשל, בג"ץ 548/04 אמנה – תנועת ההתיישבות של גוש אמונים נ' מפקד כוחות צה"ל באזור, פ"ד נח(3) 373 (2004)).

28. סעיף 27 לאמנת ג'נבה הרביעית מחייב לכבד את זכויות התושבים המוגנים, לרבות כבודם, להתייחס אליהם בצורה אנושית ולהגן עליהם מפני כל סוג של אלימות, איומים, פגיעות והפרות

סדר. החובות לעיל מטילות על המפקד הצבאי חובה כפולה: הן שלילית – בגינה עליו להימנע מפעולות הפוגעות בתושבים המקומיים, והן חיובית – לפיה עליו לעשות פעולות הנדרשות כדין והמבטיחות כי התושבים המקומיים לא ייפגעו (בג"ץ 4764/04 **רופאים לזכויות אדם נ' מפקד כוחות צה"ל בעזה**, פ"ד נח(5) 385, בפסקה 11 (2004)). חובות חיוביות ושליליות אלו מוטלות עליכם גם מכוח סעיפים 2 ו-4 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

29. החובה להגן על החיים ועל הגוף – להגנה על בני אדם מפני אלימות כלפיהם, ובפרט מפני אלימות ממניעים גזעניים ולאומניים, מעוגנת בדיני הכיבוש המחייבים את המפקד הצבאי ואת כלל הרשויות הישראליות שהוסמכו על ידו לפעול בשטחי הגדה הזכות מעוגנת בהרחבה בדיני זכויות האדם; האמנה הבין-לאומית לזכויות אזרחיות ומדיניות (ICCPR), סעיף 6 פסקה 1, וסעיף 7. האמנה בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות מחייבת מדינות להגן על הזכות לחיים בחוק; למנוע ולהעניש פשעים נגד החיים; לאסור כל הסתה לשנאה לאומית, גזעית או דתית, המהווה הסתה לאפליה, עוינות או אלימות (סעיף 20 לאמנה).

30. ההימנעות השיטתית של ישראל למנוע לאתר או להעמיד לדין מבצעי ישראלים המבצעים נגד תושבים פלסטינים בגדה המערבית הוכרו כמחדלים שסותרים את חובותיה של ישראל לפי המשפט הבין-לאומי על ידי בית הדין הבין-לאומי לצדק. בחוות הדעת המייעצת האחרונה שלו בנוגע להשלכות המשפטיות של הכיבוש הממושך של ישראל, בחן בית הדין הבין-לאומי לצדק, בין היתר, את ההשלכות של אחריות המדינה על מעשי אלימות פרטיים מצד מתנחלים. בית הדין בחן ראיות ממקורות שונים של האו"ם, שתיעדו דפוס של אלימות מצד מתנחלים כלפי פלסטינים, אשר נענתה בהימנעות מצד כוחות הביטחון הישראליים לעצור ולמנוע תקיפות כאלה, לעצור או להעניש את התוקפים – ובכך הפרו את הזכות לחיים ואת חובתה של כוח כובש להגן על האוכלוסייה הנתונה תחת כיבוש מפני כל איום או מעשי אלימות. ראו *Legal Consequences Arising from the Policies and Practices of Israel, Advisory Opinion, 2024 I.C.J.*

31. בחוות הדעת קבע בית הדין כי "הימנעותה של ישראל למנוע או להעניש ביעילות (אלימות מצד מתנחלים כלפי פלסטינים) ושימוש מופרז בכוח נגד פלסטינים (בתגובה לאלימות מתנחלים נגדם) תורמים ליצירה ולשימור של סביבה כופה כלפי פלסטינים (שם, פסקה 154). בסופו של דבר קבע בית הדין: "...כישלונה השיטתי של ישראל למנוע או להעניש תקיפות של מתנחלים כלפי חיי פלסטינים או שלמות גופם, כמו גם השימוש המופרז בכוח נגד פלסטינים, אינם עולים בקנה אחד עם החובות לפי המשפט הבין-לאומי לזכויות אדם ועם חובותיה ככוח כובש. " (שם).

32. הזכות החוקתית להגנה מעוגנת אף בדין הישראלי הפנימי ככזו המוקנית לבני אדם באשר הם (סעיפים 2; 4 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו). זכות זו, מעצם טיבה, דורשת פעולה אקטיבית ואפקטיבית מצד הרשויות (ראו למשל, בג"ץ 8397/06 ווסר נ' שר הביטחון, פ"ד סב(2) 198 (2007); (ע"א 9185/03 טננבוים נ' הוצאות עיתון הארץ בע"מ, פ"ד נח(1) 359, 366 (2003)), וכזו אין בענייננו: מאות בני אדם נמלטים מביתם משום שלא מוקנית להם כל הגנה.

33. ואכן, בשורה ארוכה של החלטות בעתירות לבית המשפט העליון נקבע, כי על המפקד הצבאי לעשות שימוש ראוי בסמכויותיו, ובכלל זה לשקול צעדים דוגמת הגנה על הקהילות פלסטיניות באמצעות **סגירת שטח בפני ישראלים בלתי קרואים**, לפעול לאכיפה ובירור אפקטיביים של מקרי אלימות והטרדה – בין אם הוגשו בעניינן תלונות רשמיות או לאו; יצירת ערוצי קשר עם הקהילות לעת חירום, וכן הבאת אלימות מתנחלים בחשבון בעת בחינת סדרי העדיפויות לפינוי מאחזים

והוות בלתי חוקיים. פעם אחר פעם חזר בית המשפט העליון על חובת המשיבים להגיב באופן אפקטיבי כאשר מתקיימת הפרת חוק (ראו, למשל: בג"ץ 8117/23 נואג'עה ראש מועצת הכפר סוסיא נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית (29.7.2024); בג"ץ 8835/23 ראש מועצת הכפר תוואנה נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית (תלוי ועומד); בג"ץ 4287/24 עמארנה נ' שר הביטחון (תלוי ועומד); בג"ץ 20966-08-25 עיריית מזרעה א-שרקיייה נ' שר הביטחון (תלוי ועומד); בג"ץ 10151-07-25 מליחאת נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית (תלוי ועומד); בג"ץ 36119-11-24 עווד נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית (תלוי ועומד); בג"ץ 67603-08-24 ח'טיב נ' שר הביטחון (תלוי ועומד), ועוד).

34. אם כן, למפקד הצבאי ולגופים הכפופים לו כחליף הריבון בשטח הכבוש חובה משפטית לפעול כדי למנוע את עקירתן ואת המשך שלילת זכויות התושבים המוגנים, ולעצור את מהלך הטיהור האתני הנמשך ומתעצם מזה מספר שנים.

35. בדיכום הסמכויות המשפטיות והכלים המעשיים להפסיק את ההשתתפות הפעילה במעשי הגירוש ולעצור את הפעולות של פורעי החוק. אף שנתון בדיכום שיקול דעת בבחירת האמצעים, שיקול-דעת זה אינו בלתי-מוגבל. הוא נגזר מהחובות המוטלות עליכם. הוא מתוחם על-ידי הכלל לפיו עליכם לנקוט אמצעים כאלו שיש בהם כדי לעצור באופן אפקטיבי את הגירוש, וככל שהאמצעים שננקטים אינם מספיקים להשגת המטרה – להוסיף ולנקוט צעדים נוספים ככל הנדרש באופן סביר להשגת התוצאה המתבקשת (השוו: בג"ץ 6298/07 רסלר נ' שר הביטחון, פסי' 61-55 לפסק דינה של הנשיאה ביניש, פסי' 7 לפסק דינו של השופט מלצר, פסקה 2-4 לפסק דינה של השופטת חיות (21.2.2012); בג"ץ 7426/08 טבקה נ' שרת החינוך, פסי' 45 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (31.08.2010)).

36. ונזכיר כי עשרות משפחות וקהילות כבר נעקרו בכפייה מן האזור במהלך השנים האחרונות, ובמיוחד מאז פרוץ המלחמה ב-7 באוקטובר 2023. חובתו המשפטית של המפקד הצבאי היא להשיב את הקהילות למקומן לאלתר.

37. מדינת ישראל והפועלים מטעמה וברשותה נושאים באחריות למהלך הגירוש הן מתוך השתתפותם הפעילה והן משום עמידתם מנגד, בניגוד לחובות המוטלות עליהם כאמור.

38. לנוכח כל האמור אנו דורשים כי תפעלו מיידי ואפקטיבי, ותעשו שימוש בסמכויות הנתונות בידכם על מנת:

- א. להפסיק את ההשתתפות של גורמי הביטחון בהתנכלות לתושבים המוגנים.
- ב. להגן על התושבים המוגנים תושבי הקהילות בענייננו מפני פגיעה בגופם, כבודם ורכושם על ידי ישראלים תושבי האזור, בין באמצעות הצבת כוחות, והן באמצעות נקיטה בצווי סגירת שטח המונעים מישראלים בלתי קרואים להיכנס לתחומי הקהילות ולסביבתן, ועל ידי אכיפת צווים אלו.
- ג. אכיפת אפקטיבית על מתנחלים הפועלים לגירוש קהילות פלסטיניות, בכל האמצעים הנתונים בידי המפקד הצבאי, המינהל האזרחי והמשטרה.
- ד. להבטיח גישתם של התושבים המוגנים למים ולשטחי מרעה באופן סביר, כנדרש לשם קיום אורח חייהם, להגן עליהם מפני התנכלויות והגבלת חופש התנועה שלא כדין, ולמנוע אותן כשמתרחשות.

ה. להבטיח את חזרתם של תושבי הקהילות שגורשו מאדמתם כאמור לעיל בהקדם האפשרי הניתן.
39. נצפה להתייחסותכם **הדחופה** לאמור לעיל ובהתאם לה נשקול את המשך צעדנו, לרבות פנייה בעתירה דחופה לערכאה המוסמכת.

עו"ד רעות שאער

עו"ד אלון ספיר